

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

Комітет з питань правової політики

01008, м.Київ-8, вул. М. Грушевського, 5, тел.: 255-35-84

РЕКОМЕНДАЦІЇ

**слухань у Комітеті на тему:
«Виконання судових рішень як гарантія дієвості судового захисту»**

Прийняті на засіданні
Комітету від 17.02.2021
(протокол № 47)

На виконання контрольної функції згідно із Законом України «Про комітети Верховної Ради України», 15 жовтня 2020 року відбулися комітетські слухання на тему: «Виконання судових рішень як гарантія дієвості судового захисту». Учасники комітетських слухань, заслухавши інформацію озвучену доповідачами, відзначають таке.

З прийняттям у червні 2016 року законів України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» та «Про виконавче провадження» в Україні запроваджено змішану систему виконання судових рішень і рішень інших органів, зокрема, поряд із органами державної виконавчої служби створено інститут приватних виконавців.

Відповідно до статті 6 Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» систему органів примусового виконання рішень становлять Міністерство юстиції України та органи державної виконавчої служби, утворені Міністерством юстиції України в установленому законодавством порядку.

Відповідно до інформації Міністерства юстиції України загальна кількість державних виконавців станом на 01 січня 2020 року складала 4657 осіб (у 2017 році – така кількість складала 4791 осіб; у 2018 році – 4721 осіб, у 2019 році – 4790 осіб).

Згідно статті 14 Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» фінансове та матеріальне забезпечення діяльності працівників органів державної виконавчої служби та фінансування витрат на проведення і організацію виконавчих дій здійснюються за рахунок коштів державного бюджету, а також коштів виконавчого провадження, порядок формування яких встановлюється Законом України «Про виконавче провадження».

В свою чергу, відповідно до статті 42 Закону України «Про виконавче провадження» кошти виконавчого провадження складаються зі стягнутих з боржника виконавчого збору та коштів на витрати виконавчого провадження.

Виходячи із інформації наданої Міністерством юстиції України (лист від 13 жовтня 2020 року №10302/2061-1-20/20.5.1) співвідношення розміру загальних видатків на утримання органів державної виконавчої служби (сукупно з загального та спеціального фондів Державного бюджету) та розміру виконавчого збору, стягненого органами державної виконавчої служби, а також витрат з боржника становить:

у 2017 році – 1,01 млрд грн видатки на утримання органів державної виконавчої служби та 0,87 млрд грн стягнутих ними виконавчого збору та витрат з боржника;

у 2018 році – 1,33 млрд грн видатки на утримання органів державної виконавчої служби та 0,88 млрд грн стягнутих ними виконавчого збору та витрат з боржника;

у 2019 році – 1,46 млрд грн видатки на утримання органів державної виконавчої служби та 1,25 млрд грн стягнутих ними виконавчого збору та витрат з боржника.

З отриманої від Міністерства юстиції України інформації є неможливим коректне порівняння аналогічних показників за 2020 рік, оскільки дані щодо розміру видатків на утримання органів державної виконавчої служби надано за 6 місяців 2020 року (538,8 млн грн), а дані щодо розміру стягнутого з боржника виконавчого збору та витрат виконавчого провадження за 9 місяців 2020 року (789 млн грн).

Відповідно до Порядку використання коштів виконавчого провадження, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2004 року № 554, кошти виконавчого провадження використовуються органами державної виконавчої служби виключно в межах і за рахунок відповідних надходжень до спеціального фонду державного бюджету, зокрема на такі цілі:

організації та проведення виконавчих дій щодо забезпечення примусового виконання рішень судів та інших органів;

матеріально-технічного забезпечення діяльності органів державної виконавчої служби, у тому числі витрати на транспортні послуги;

оплату службових відряджень та проїзду державних виконавців;

страхування державних виконавців;

придбання основних засобів, комп'ютерних програм та програмного забезпечення;

поточний та капітальний ремонт приміщень.

Разом з тим, представлена Міністерством юстиції України інформація свідчить про те, що після виплати заробітної плати та винагороди працівникам органів державної виконавчої служби, виділення коштів на зазначені вище заходи складає 12-22% від загальної суми видатків на утримання органів державної виконавчої служби протягом останніх 4 років.

Так, співвідношення розміру видатків на заробітну плату і винагороду та розміру видатків на інші витрати від загальної суми видатків на утримання органів державної виконавчої служби склала:

у 2017 році – 848,1 млн грн (84%) – заробітна плата та винагорода, 160,4 млн грн (16%) – інші витрати;

у 2018 році – 1117,4 млн грн (84%) – заробітна плата та винагорода, 213,5 млн грн (16%) – інші витрати;

у 2019 році – 1134,5 млн грн (78%) – заробітна плата та винагорода, 324,7 млн грн (22%) – інші витрати;

у 2020 році (6 міс) – 473 млн грн (88%) – заробітна плата та винагорода, 65,8 млн грн (12%) – інші витрати.

Особливу увагу Комітет звернув на суттєву різницю в оплаті праці керівництва центрального рівня (Департамент державної виконавчої служби Міністерства юстиції України) та державними виконавцями органів державної виконавчої служби районного рівня на прикладі виплаченої винагороди протягом 2020 року. Сума винагороди Директора Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України і його заступників (4 працівника) склала 779 000 грн (в середньому на 1 особу – 195 000 грн), водночас, сума винагороди державних виконавців органів державної виконавчої служби районного рівня (4428 працівників) склала 15 200 000 грн (в середньому на 1 особу – 3 400 грн).

Комітет враховує, що протягом 2018-2020 років до Міністерства юстиції надійшло 3381 скарга на рішення, дії (бездіяльність) приватних виконавців, з яких 162 скарги (5%) від стягувачів та 3219 (95%) від боржників.

Протягом 2017-2020 років Міністерством юстиції України до Дисциплінарної комісії приватних виконавців внесено 255 подань (менше 7,5% від загальної кількості скарг) про притягнення приватного виконавця до дисциплінарної відповідальності, з них по 181 поданню (71% від загальної кількості подань) Дисциплінарною комісією прийнято рішення про їх відхилення. Станом на сьогодні Дисциплінарною комісією задоволено 61 подання про притягнення приватного виконавця до дисциплінарної відповідальності (менше 1,8% від загальної кількості скарг).

Інформації щодо кількості скасованих судами рішень Дисциплінарної комісії Міністерством юстиції України не надано.

Комітетом взято до уваги інформацію, представлену Державною казначейською службою України (далі – Казначейство) щодо питання, пов'язаного з виконанням рішень судів, боржниками за якими є державні органи, державні підприємства, установи, організації та юридичні особи, примусова реалізація майна яких забороняється відповідно до законодавства.

Так, станом на 13 жовтня 2020 року у Казначействі на виконанні перебувало близько 51,4 тис. судових рішень на загальну суму понад 4,8 млрд грн, з яких:

98,03 млн грн (2% від загальної суми) складають кошти пенсійного та соціального призначення;

73,35 млн грн (1,5% від загальної суми) складають кошти, пов'язані з трудовими правовідносинами;

4662,28 млн грн (96,5% від загальної суми) складають усі інші кошти.

Законом України «Про Державний бюджет України на 2020 рік» передбачено 600 млн грн (12,4% від загальної суми) на виконання бюджетної програми щодо виконання рішень суду, що гарантуються державою.

Комітет звертає увагу, що протягом 2015-2020 років у Казначействі обліковано 2191 судові рішення, за якими боржниками є державні підприємства, з яких:

37 (пенсійного та соціального призначення);

1725 (пов'язаних з трудовими правовідносинами);

429 (інше).

Станом на 13 жовтня 2020 року виконано лише 24 судових рішень, пов'язаних зі стягненням коштів пенсійного та соціального призначення.

Також станом на 13 жовтня 2020 року Казначейством не здійснювалися виплати компенсації за порушення встановленого законом тримісячного строку для перерахування коштів на користь стягувача.

Беручи до уваги, необхідність виконання Україною умов Меморандуму з ЄС щодо покращення бізнес-клімату; необхідність виконання Національної стратегії вирішення проблеми невиконання рішень судів, боржниками за якими є державний орган або державне підприємство (установа, організація) та Плану заходів щодо її реалізації; функціонування при Комітеті Робочої групи по опрацюванню законопроектів щодо удосконалення примусового виконання судових рішень і рішень інших органів (реєстр. № № 3609, 3726); інформацію отриману Комітетом під час комітетських слухань, учасники комітетських слухань вважають за необхідне визначити такі основні напрями щодо наступного етапу реформи виконання судових рішень:

1. Перехід до повноцінної змішаної моделі примусового виконання рішень, яка забезпечує справедливі конкурентні умови для функціонування державної і приватної систем примусового виконання рішень.

2. Перегляд механізму державних гарантій виконання судових рішень.

3. Перегляд діючих мораторіїв з метою запровадження прозорих та відповідальних економічних відносин державних підприємств з іншими учасниками ринку.

4. Запровадження ефективної системи автоматизованого арешту коштів боржника з дотриманням соціальних гарантій з боку держави.

5. Запровадження ефективного механізму примусового виконання рішень немайнового характеру, зокрема з боку державних органів.

6. Запровадження у законодавстві стимулів для добровільної сплати боргу боржником, а також запобіжників щодо унеможливлення зловживання процесуальними правами з метою затягування сплати боргу.

7. Посилення ролі інформаційних систем у процедурах розшуку та арешту майна боржника.

Враховуючи викладене, учасники комітетських слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань правової політики на тему: «Виконання судових рішень як гарантія дієвості судового захисту» **р е к о м е н д у ю т ь:**

I. Верховній Раді України, Комітету Верховної Ради України з питань правової політики:

1. Продовжити заходи парламентського контролю за станом виконання Кабінетом Міністрів України, міністерствами, органами та посадовими особами, які здійснюють примусове виконання судових рішень вимог законів України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів», «Про виконавче провадження»;

2. Здійснювати аналіз практики застосування законодавчих актів в частині реорганізації діючої системи примусового виконання рішень в Україні та виконання наданих учасниками пропозицій;

3. Внести до плану роботи Комітету на жовтень 2021 року повторні комітетські слухання, за участі представників державних органів, науковців та профільних експертів, для розгляду стану виконання рекомендацій; у разі потреби, ініціювати проведення парламентських слухань з цього питання.

4. Ініціювати проведення спільного засідання з Комітетом з питань економічного розвитку з метою розгляду питання функціонування діючих мораторіїв щодо заборони примусової реалізації майна.

5. Робочій групі по опрацюванню законопроектів щодо удосконалення примусового виконання судових рішень і рішень інших органів (реєстр. № № 3609, 3726), з метою підготовки якісного законопроекту, у тому числі з урахуванням вимог Меморандуму з ЄС, напрацювати законодавчі пропозиції щодо:

поетапного повного зрівняння мандатів приватних і державних виконавців;

полегшення доступу до професії приватного виконавця;

забезпечення регулювання процесуальної діяльності приватного виконавця виключно законом;

посилення судового контролю за процесуальною діяльністю приватних виконавців;

врахування у процедурі автоматизованого арешту коштів боржника законодавчих запобіжників щодо соціальних гарантій з боку держави;

запровадження ефективного механізму примусового виконання рішень немайнового характеру, зокрема з боку державного сектору; запровадження у законодавстві стимулів для добровільної сплати боргу боржником, а також запобіжників щодо унеможливлення зловживання ним своїми процесуальними правами з метою затягування сплати боргу;

розвитку самоврядування приватних виконавців, зокрема щодо підзвітності та підконтрольності виборних органів самоврядування професійній спільноті та забезпечення для кожного діючого приватного виконавця права безпосередньо обирати склад органів самоврядування приватних виконавців.

II. Кабінету Міністрів України:

1. Вжити заходів щодо зміни діючого порядку виплати винагороди державним виконавцям з метою забезпечення справедливого балансу у питанні оплати праці;

2. З метою напрацювання ефективних законодавчих ініціатив надати: розрахунки впливу мораторіїв на стан економіки України та пропозиції щодо перегляду їх дії;

пропозиції щодо доцільності збільшення встановленого законодавством строку щодо примусового стягнення боргу з державних підприємств до моменту передачі матеріалів до Державної казначейської служби України;

пропозиції щодо перегляду встановленого законодавством 3% розміру компенсації у зв'язку із затримкою виплати грошових зобов'язань з боку держави, для досягнення справедливого балансу у відносинах стягувача і боржника.

III. Міністерству юстиції України:

1. З метою подальшої реорганізації діючої системи примусового виконання рішень для переходу до повноцінної змішаної моделі, яка забезпечує справедливі конкурентні умови для функціонування державної і приватної систем примусового виконання рішень, а також для забезпечення прозорості у процесі регулювання професії приватного виконавця:

розробити та впровадити механізм методологічної підтримки приватних виконавців, основними компонентами якої є періодичне проведення узагальнень результатів перевірок їх діяльності з подальшим наданням рекомендацій методичного характеру;

запровадити неупереджений та підзвітний механізм здійснення контролю за діяльністю приватних виконавців, у тому числі із забезпеченням права останнім на оскарження в адміністративному порядку результатів перевірки щодо них;

забезпечити опублікування рішень Дисциплінарної комісії приватних виконавців (з урахуванням вимог законодавства про захист персональних даних);

запровадити періодичне проведення узагальнень практики притягнення приватних виконавців до дисциплінарної відповідальності з подальшим їх опублікуванням.

2. З метою впровадження ефективних сучасних механізмів стягнення боргу:

продовжити інституційний розвиток Автоматизованої системи виконавчого провадження (АСВП) та її взаємодії з іншими інформаційними системами;

забезпечити оперативний електронний доступ виконавців до необхідних реєстрів і баз даних, які знаходяться у віданні Міністерства;

вжити заходів щодо впровадження інституту автоматизованого арешту та списання коштів боржника.

IV. Національному банку України:

1. Вжити заходів щодо прискорення встановлення взаємодії інформаційних систем усіх банків в Україні до АСВП.
2. Вжити заходів щодо впровадження інституту автоматизованого арешту та списання коштів боржника.

Голова Комітету

А.Є. КОСТІН

СЕДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Підписувач: Костін Андрій Євгенович
Сертифікат: 58E2D9E7F900307B0400000053E22E001E348F00
Дійсний до: 27.01.2023 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
№ 04-26/06-2021/74609 від 03.03.2021

416134